

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-664-5-10>

GENRE MODEL OF LOVE STORY IN NOVEL OF NATHALIA HURNITSKA: FORMULA AND TRANSFORMATION

ЖАНРОВА МОДЕЛЬ ЛЮБОВНОГО РОМАНУ НАТАЛІЇ ГУРНИЦЬКОЇ: ФОРМУЛА Й ТРАНСФОРМАЦІЯ

Krupka M. A.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of Ukrainian and Foreign Literature,
Rivne State University
for the Humanities
Rivne, Ukraine*

Krupka M. A.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української
та зарубіжної літератури,
Рівненський державний гуманітарний
університет
м. Рівне, Україна*

Твір Наталії Гурницької «Мелодія кави в тональності сподівання» презентує жанр любовного роману в сучасному культурному просторі і є зразком формульної літератури з яскраво вираженими трьома ознаками: стандартизацією, ескапізмом та розважальністю. Як відомо, одним із фундаментальних принципів масової літератури є серійність, що, власне, і демонструє підхід авторки. Роман «Мелодія кави в тональності сподівання» – продовження попереднього твору «Мелодія кави у тональності кардамону». Обидва прозові зразки відповідають жанровій схемі любовного роману.

У основі масової літератури, за спостереженням Джона Кавелті, лежить формула – «це структура наративних та драматичних конвенцій, які використовуються у великій кількості творів» [3, с. 5]. Для любовного роману такими складовими є образ наївної, доброї та вродливої дівчини, а сюжетом – кохання до багатого чоловіка. Джон Кавелті назвав таку жанрову структуру «формулою Попелюшки» (Cinderella formula) [3, с. 42]. Наталія Гурницька побудувала за цією схемою свій перший роман «Мелодія кави у тональності кардамону»: головна героїня Анна проходить своєрідний шлях ініціації, здобувши не лише соціальний статус, матеріальне благополуччя, а й здійснивши мрію багатьох коханок, – стала законною дружиною бажаного чоловіка. Проте, письменниця відходить від класичного стандарту любовного роману і моделює не щасливий кінець, а трагічну розв'язку – після декількох років подружнього життя раптово помирає Адам, і Анна залишається молодою вдовою із чотирма дітьми. Варто зауважити, що сентиментальний дискурс роману розгорнутий впродовж розвитку всієї дії, проте свого апогею він досягає у фіналі:

похоронивши чоловіка, Анна дізнається про вагітність. Такий сюжетний хід додає інтриги, зацікавлює читача і проковує його купувати наступну книгу, щоб дізнатися про подальшу долю героїні, тобто реалізується стратегія масової літератури – орієнтація на споживача.

Наступна книга серії продовжує історію Анни: фінальна частина попередньої, звістка про вагітність, запускає сюжеттику «Мелодії кави в тональності сподівання». Беззаперечно, що обидва твори за жанровою природою – любовні романи, проте другий текст опирається на формулу «Памели»: дівчина і небезпечний спокусник [3, с. 42].

Сталість конструкції любовного роману передбачає акцентування типових гендерних ролей як нормативних, відтак материнський код стає визначальним для Анни після смерті чоловіка й дозволяє перебороти депресію та суїцидальні настрої, «крихітне дитя всередині й рятувало Анну від цілковитої втрати бажання жити» [1, с. 11]. Однією із характерних рис саме жіночого письма є увага до тілесності, зокрема до специфічного статевого стану. У романі натуралістично, з фізіологічними деталями Наталія Гурницька зображає переживання героїнею вагітності та пологів, апелюючи до досвіду читачок та співвіднесеності з героїнею. Народження хлопчика, про якого мріяв покійний чоловік, примирило Анну з реальністю, і вона знайшла життєві сенси у материнстві та доглядовій праці – узвичаєних гендерних ролевих моделях.

Обов'язковою складовою любовного роману є метаморфоза – перетворення героїні на іншу, що символізує готовність жінки до змін у житті. Цей мотив у творі реалізується через символіку нового вбрання. Анна понад два роки дотримувалася традиції трауру і не знімала чорного одягу, оскільки саме він відповідав її настрою. У романі детально виписано сцену самопізнання жінки, пов'язану з переодяганням в нову лавандову сукню: «Із дзеркальної поверхні на неї дивилася цілком інша жінка» [1, с. 77]. Відображення вражає героїню: вона бачить не невинну дівчинку, якою була дотепер, а зваблиту жінку. Це нарцистичне відкриття додає життєвої впевненості, водночас пробуджує жаль, адже зі смертю коханого її сексуальність не затребувана.

Традиційним для жіночого побутування є закритий простір дому, що символізує стабільність та затишок. Образ дороги асоціюється зі змінами: Анна переїжджає на літо з численною родиною зі Львова у сільський маєток, і цей рух додає динаміки сюжету й започатковує нову любовну лінію.

У дослідженні Софії Філоненко йдеться про те, що у любовному романі традиційною зав'язкою сюжету виступає ситуація, в якій жінка скривджена й безпорадна, – мотив «дівчини в біді» (Damsel in distress), відомий ще з лицарських романів [2, с. 263]. Ця формула релевантна

і для «Мелодії кави в тональності сподівання»: Анна потрапляє в аварію, карета перекидається, і мандрівники виявляються заблокованими всередині. На допомогу їм приходить пан Тадеуш. Далі авторка моделює ще один стереотипний хід масової літератури – персонаж бачить жінку у максимально двозначній ситуації: визволяючись із перекинутої карети, Анна опиняється в обіймах чоловіка, «примудрилася налетіти на незнайомця так, що майже обхопила його ногами» [1, с. 144], і ця пікантна сцена запускає механізм зближення героїв. На відміну від любовної історії з Адамом, де переважала психологічна близькість, у стосунках з Тадеушем на перше місце виходить сексуальність, що акцентується уже при першій зустрічі через тілесну реакцію: «Тіло, яке знало лише одного чоловіка, раптом перестало коритися розуму та переконанням» [1, с. 147].

Акцент у романі робиться на почуттях і переживаннях персонажів. Через описи внутрішніх монологів любовні наміри Тадеуша зрозумілі читачу: спокусити жінку та зробити своєю коханкою, випередивши інших претендентів. Еротична одержимість та дух суперництва визначають усі подальші кроки у досягненні мети: любовні листи, несподівані візити у масток, вистежування у безлюдних місцях, сексуальні домагання.

Натомість позиція Анни у ставленні до Тадеуша неоднозначна. Так, авторка додає інтриги, зображуючи чоловіка як молодшу на двадцять років копію Адама. Зовнішня подібність до коханого, виокремлює його серед решти залицяльників, і Анна підсвідомо екстраполює свої почуття до одного чоловіка на іншого. Дія роману фактично переноситься у внутрішній світ персонажки, що конфліктує сама з собою, борючись із власною сексуальністю, яку гранично активізувала нав'язлива увага Тадеуша. Саморефлексія героїні показує читачеві складні моральні дилеми, через які проходить жінка. Насамперед, йдеться про випробування вірності. Адже Анна досі любить померлого чоловіка і вважає, що стосунки з іншим – це зрада подружнього кохання.

Проте, типово для цього жанру, визначальними у любовному конфлікті є зовнішні перешкоди. У творі таку роль відіграють соціальні стереотипи. Пройшовши шлях від коханки до дружини, Анна здобула важливий досвід комунікації і зрозуміла, що найбільше у шляхетному товаристві цінується репутація. Провокаційна поведінка унеможлиблює соціальну реалізацію жінки і має негативні наслідки не лише для неї, але і для всієї родини.

Масова література відтворює традиційні гендерні моделі з чітким розподіленням рольових функцій. Хоча Анна успішно керує великим господарством, розпоряджається сімейним бізнесом, дає раду з численними слугами, проте почувається некомфортно: «Втомилася бути

сильною та мужньою, втомилася покладатися лише на себе» [1, с. 183], і прагне «жіночого щастя», щоб поряд був чоловік, що перебере на себе всі клопоти та проблеми.

Неодмінним персонажем любовного роману, що увиразнює його казковий підтекст, є образ доброго помічника, який рятує героїв у складних життєвих обставинах. У творі цю роль виконує подруга Анни – Геля. Лист, у якому вона розповідає про Тадеуша, посилює підозри Анни про залицяльника як людину «з подвійним дном»: одружений чоловік, батько двох дітей.

Залучення мотиву любовного трикутника є формульною характеристикою цього жанру. Зазвичай він додає інтриги та створює ситуацію суперництва, проте Наталія Гурницька використовує цей прийом у зворотній перспективі: постать дружини («Мила, затишна, кругленька і приємна жінка /.../ Таких жінок тисячами зустрічаєш на вулицях міста» [1, с. 246]) увиразнює психологічну характеристику Тадеуша як пересічного закомплексованого чоловіка, та розкриває справжні наміри щодо Анни: за рахунок коханки-красуні він прагнув самоствердитися.

Хоча фінал відходить від звичної для жанру ситуації поєднання партнерів, проте має оптимістичне наповнення. З'ясувавши правду, Анна не розчарувалася, а вийшла з любовного випробування набагато сильнішою: позбавилася обтяжливих стосунків з Тадеушем, остаточно прийняла втрату Адама, примирилася з нею, і водночас відкрила для себе життєву перспективу.

Отже, твір Наталії Гурницької «Мелодія кави в тональності сподівання» відповідає формулі любовного роману, оскільки в основі сюжету лежить історія кохання, що реалізується через мотиви метаморфози, «дівчини в біді», випробування вірності, доброго помічника, любовного трикутника тощо.

Література:

1. Гурницька Н. Мелодія кави в тональності сподівання. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2025. 256 с.

2. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. 432 с.

3. Cawelti John G. Adventure, Mystery and Romance. Formula Stories as Art and Popular Culture. University of Chicago Press, 1976. 344 p.